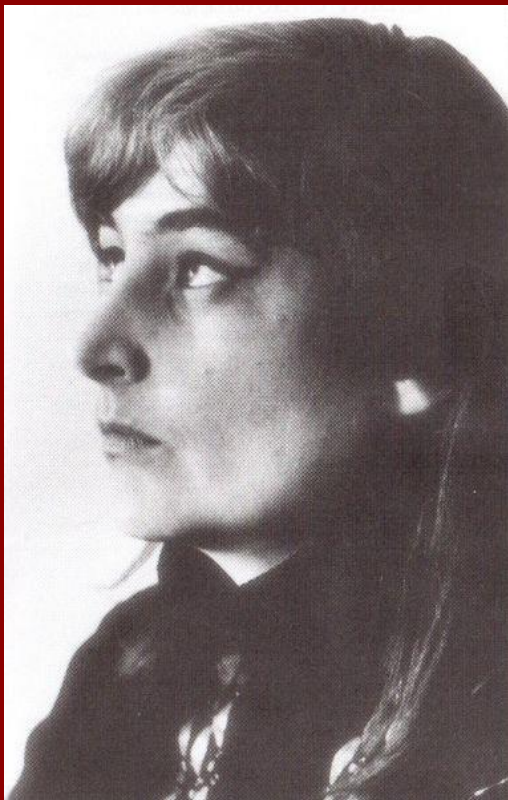

Judita Vaičiūnaitė

Eilėraščiai iš rinkinio *PO ŠIAURĖS HERBAIS* (1968)

PO ŠIAURĖS HERBAIS

1. Miesto vartai

Apyaušris. Aštrėja kaminai ir varpinės.

Nušvinta miesto vartai.

Šaudyklų angos susitraukia.

Tirpsta mūšių triukšmas ir šešėliai...

Veltui tu trokštum būti rūkas ir lietus –

vis tiek tu šiaurės saulėj atsivertum...

Gaisrų laukiniame apšvietime,

koplyčių žvakėms ir žvaigždynams varvant,

viršum kalvų,

virš kylančių ir krintančių stogų

suskambus varpui,

tiek daug erdvės ir polėkio...

Suskilęs grindinys pakluso laiko valdai...

Bučiuoju tavo plytą,

tavo herbą,

tavo vilnijantį švelnų vardą

ir pakeliu rūdijančius raktus...

Apyaušris. Nušvinta miesto vartai.

2. Tilto gatvė

Nutols turgaviečių ir balaganų triukšmas,
muitininkų ir sargų alsavimas.

Lyg upėj ratilai sutirps
nublinkęs užmirštas nežinomų miestiečių balsas...

Bet miesto upė plauks ir plauks,
ir jos tekėjimas – skaidrus ir drumzlinas, ir savitas,
ir skersgatvio akmuo tarytum vieškely –
nuo rūko, pelenų ir dulkių balsvas...

Tvirti ir gilūs gatvės poliai.

Pro kampuotus stogus, krintančius į laiko tėkmę, –
nenykstantis vandens blizgėjimas,
apgriuvę kontraforsai, vartuose vaivorykštės...

Ir senos tvoros – lyg turėklai...

Bet pavasario šviesa čia grindinį aptėkšime –
per XX amžių nukaukšės
iš po juodų skarelių žvelgiančios barboros...

3. Šešėliai

ICI

REPOSE

MAXIMILIEN

TRUZZI

(Directeur de cirque)

Né à Guardia Ferrarese

(Italia) 1833

Decédé le 16 avril 1899

Rasų kapinės

Nuo juokdario šokančių pirštų
juodi ir juokingi šešėliai,
šešėliai –
ant kryžių, skulptūrų, koplyčių aplyto marmuro.
Šešėlių kaita
kapinių aptrupėjusią sieną išmargino.
Ir topoliai kyla kaip klyksmas –
laukiniai, ilgi, įsišėlę.
Po šiaurės pilkybe, po varnų sparnais
ūžia užmirštas cirkas.
Ir žvengia rūdijanti žirgo galva ant nerimto kapo.
Ir liūtis pilna
apelsinų žievės oranžinio kvapo.
Ir kaukės suyra,
ir tikra – tik molis, gaubly tau paskirtas
– – – – – melskis už mus arba plok.

5. Senų daiktų turgus

Ikonos. Knygos. Veidrodžiai.

Vaikų batukai.

Kiaurai šviečias

iš saulės krematoriumų karštis.

traukitės katrą

Grūstynės. Kūdikis grubiom vilnonėm kojine. Kaitra.

Girta čigonė. Senės po nublukusiais gėlėtais skėčiais.

Jis buvo toks gražus

tas mėlynas

užmirškite

madam

Užmirškite. Senienų žavesys. Anų dienų mada.

Vaikystės butų kvapas.

Balsas iš kapų, triukšme jaustas.

Graudus kaip svetimi apšiurę baltiniai –

brolybės jausmas.

6. Antikvariatai

Ledėjanti plytinė siena...

Geltonos archyvinės chrizantemos
iššla stikle.

Ir gatvės – graviūros

Naktis – iš senovinių tekstų.

Ir šiltas tik veidas nuo pabučiavimų...

Sniegas, tik sniegas sutemus
plaks herbus virš antikvariatų,
ir laikas nuneigs, kad tavęs neteksiu.
Tik apsnigtas bokštas pajuos kada nors –
paskutinę kovo savaitę.

Tik upė putos po ledu

ir arkadom siaurų aprūdijusių tiltų.

...Begarsis filmas plytų fone,

išsisprendęs kažkaip savaime,

kad šviečiantis šlapias veidas

kaip gatvės žibintas ryte nesutirptų...

7. Kiemas su arkadom

Paskui bus vėl pavasaris.

Ir sniegas vėl sutirps kaip klavesino garsas,
Ir purvinas kiemų galerijas
pripildys rūkas – mėlynas ir salsvas,
ir nudažys padžiautas paklodes...

Tas vienas vakaras. Tas vienas kartas.
Paskui nubluks kaip rašalo dėmė ant paliktų stalų,
kaip renesansas...

Ir vėl kitaip pasikartos
šiaurietiškos, lengvu ledu aptrauktos arkos...

Ir bus itališkas pajuodęs kiemas
panašus į mažą tuščią salę.

Ir prievartėj girdėsi tuos, kurių seniai nėra, –
tuos kiemsargius ir arklius.

Kažkur arbatą gers...

Arkados prieblandoj nubrėš simetriją ir saulę...

LIETUS

1.

Nors telefonai tyli ir tylės, nors visa taip juokingai – prieš,
nors nieko ir nebuvo, ir nebus –

nei kavinukų, nei laukimo...

Kasnakt iš nuovargio mašinų šviesos

sienoje žvaigždėlapius nupieš.

pripildys gyslas gatvės triukšmo – liūdno ir laukinio...

Ant tavo palytėjimo – kiti delnai.

Iš lėto vėl tave nutrins.

Tik tarp kitų dienų tos kelios keistos naktys išsiryškins.

Lošimas su šešėliais. Kažkodėl mums tenka būti trims.

Bet melas – mano seseriškas jausmas...

Grįžkim.

2.

... pro statomą tuščią cirką, pro seną bažnyčią,
pro pilką prieblandą
einu į užplūdusį augantį ilgesį
(tavo delnai – lyg prieglauda)
visi popieriniai laivai iš latakų ir saulės
grįžta į prieplauką,
einu į užplūdusį augantį ilgesį
(imtum nors cirkišką priesaiką,
senų balaganų naiviam žavesy
tegu suvaidintumėm priekaištus)...
Kas nušvietė šitaip namą, laiptus
ir tą nerealų priebutį,
šešėliškas mūsų galvas,
radijo skalės nutviekstą prieglavį?..

Vasara

Krinta karšti kriokliai
ant mano nuogų pečių.
Išneriu ties pačiu
griausmo lūžiu.

Aklai

muša vanduo, žalsvų
vasarų užesiu slinkdamas.
Krinta kriokliai.

Instinktas

iš paukščių ir iš žuvų
plaukti šviesoj, kai kažkur
potvyny tolsta būstas,
plentas ir autobusas,
ir žemė –
tampa tašku.

PANTOMIMA

1. Būgnų karalius

Mano būgnų karalius, rastas ant pilko grindinio,
mano būgnų karalius (kaip laukiau jo grįžtančio
iš senų nujautimų, iš sapno protarpių),
mano būgnų karalius – beprotnamy.

Nerašytų šiaurietišų pjesių rūkuos užgimęs,
nuo bemiegių naktų, alkoholio garų užkimęs,
mano būgnų karalius, viso pasaulio išduotas,
toks tikras ir geras – lyg būtų iš duonos.

Šviesiaplaukis karalius, šviesiaplaukis karalius –
jo plaukai kaip rugiai ir kaip saulė realūs...

Mano būgnų karalius nuėjo nuo scenos –
jis tyli palatoj prie baltintos sienos.

2. Balandžio autobusas

Veidas pro rūką, veidas, kurio nėra,
veidas pro rūką nesamam autobuse...
Prisiminimai – lyg vėjai, skardom šnarą.
Balsas pro rūką, balsas, kurio nėra.
Vėl pravažiuojam kontrasto šviesia puse,
saule užlietos gležniausios žolės puse.
Plėšo marsietiška meilė tave ir mane
nesamam autobuse – pastoviausiam name...
Lemtas ir išplėštas tryliktas mėnuo bus,
užmirštos neliestos lūpos rūką nupūs.
Kūnais vėl tapsim sapnų tuštumoj tvankioj...

Oro ekranas ar tik ežerų vanduo,
tas iš kontrasto – šviesus ir svaigus vanduo?..

3. Išsipildymas

Kambarys su palmėm –
užmiesčio rūkuos iš karštligiško sapno...
Kambarys su psalmėm,
su spragsėjimu nematomų žvakidžių,
prisnigtas ligi lubų, ligi skliautų,
kur akinančiai
dega gruodžio delčios.
Tebūnie.
Ant lapų ir ant plaštakų
tekrinta sniego svoris.
Amžinajai atminčiai
teauga gruodžio pelenai piliakalniu,
nykiu ir plastišku...

4. Užkulisiai

Kavinė kordebaletui.

Nuo saulės, karčios ir slaptos,
šviesa ant sienos – arbatinių rožių spalvos.
Namukai lange – išbraižyti ruda kreida,
užuolaida – riebaluota, ryški, kreiva.
Geltono ir šviečiančio oro pilna vėl kiemų ląsta.
Ir priebučiuos sėdi seniai, grakščiai pasirėmę lazda.
Vėdina daiktus.

Išdėtos kėdės, pagalviai, matracai.
Nueik. Tarp beformių, senų daiktų manęs neatrasi.
Gatvelės – kaip užkulisiai.

O tai, ką manim vadini,
sugniuždė rauda padūmavusių veidrodžių vandeny.